

Kalle Hammarberg, djurhälsoveterinär Hudiksvall
kalle.hammarberg@tele2.se

Pensionerad lantbruksveterinär med får- och getintresse, ofta i samarbete med Fårhälsovården.

Får är får och get är get

Det händer då och då att Fårhälsovården får frågor som berör getter. Kan man får så kan man get, det är väl ungefär samma sak. Men så enkelt är det inte. Det är ganska stora skillnader mellan dessa djurslag även om de till utseendet och lätet inte är alltför olika. Inte minst gäller det sjukdomar, hälsovård och medicinering.

Getterna är buskätare

En av de grundläggande skillnaderna mellan djurslagen är att får är ört-bladätare medan getterna är buskätare. Det innebär att ett foder som är anpassat till får inte alltid passar till get, det kan till och med kan vara farligt för getter främst om fiberhalten är låg. En av getternas vanligaste sjukdomar, i många fall dödlig, är klostridiosen av den variant som hos får kallas gasbrand. Men getternas klostridios ser annorlunda ut. Det är vuxna djur som drabbas. Diarré och avmagring under en längre tid kan vara tecken på klostridios, så lös avföring hos get kan vara en signal om allvarlig sjukdom. Komplettera därför getternas foder med främst buskar, grenar, ja hela träd att ringbarka för att hålla uppe fiberhalten. Getstallet är en perfekt deponi för gamla julgranar. Kraftfoder för t.ex. hög mjölkproduktion klarar getterna bäst om de dessutom får ett mer fiberrikt foder. Börja dagen med lite buskar.

Vaccin mot gasbrand, vilket ges till får, fungerar mycket sämre hos get, att förlita sig på vaccinering är därför mycket riskfyllt. Vaccinationsmönstret är också annorlunda på get, där 2-3 vaccinationer/år krävs.

Dubbel avmaskningsdos

Buskätare har en snabbare mag-tarm-motorik än gräs-örtätare, foder passerar snabbare. Det gäller även läkemedel som ges via munnen, t.ex. avmaskningsmedel. Därför kräver getter vid behov en större mängd avmaskningsmedel – eller att man ger det två dagar i rad – för att få acceptabel effekt jämfört med får. En vanlig rådgivning är att ge dubbel färdos. Till det kommer att mag-tarmparasiter är ett större problem hos get än hos får. Orsaken är att buskätare som get inte naturligt betar från marken som får, där ju smittan finns. Det betyder att getter genom årtusendena-årmiljonerna av historia inte utvecklat någon naturlig motståndskraft mot parasiter, och när vi nu "tvingar" getter att beta från marken har de en mycket sämre motståndskraft mot parasiterna än vad får har. Har man getter på gräsbete är alltså behovet av parasitfria beten ännu viktigare än för får.

Nästan inga läkemedel för getter finns

När det sedan gäller val av avmaskningsmedel för getter stöter vi på ett annat problem. Det finns nästan inga läkemedel registrerade att använda på get i Sverige. Veterinären får då enligt vissa regler vid behov använda läkemedel som är godkända för andra djurslag, men då gäller andra helt karenstider. När man avmaskar getter gäller alltså att man inte får använda mjölken för human

konsumtion, t.ex. att göra ost, på minst 7 dagar. Och för slakt gäller minst 28 dagar om köttet ska användas.

Några andra skillnader mellan djurslagen är...

- Får har 54 kromosomer – get har 60. Det betyder att får och get inte kan para sig med levande avkomor som resultat. Getter kan dock bli dräktiga om de betäcks av en bagge, men fostren aborteras mellan 5 och 10 veckor senare.
- Får är icke revirhävande – getter är revirhävande. Den beteendeskilnaden syns tydligast i stallet, där getterna bråkar mera om utrymmet.
- Får har ingen egentlig rangordning – getterna har tydlig rangordning i flocken. Lågt rankade getter viker undan när "drottningen" kommer.
- Lamm är följare – killingen är tryckare. Getmamman "säger åt" sin killung att ligga och trycka medan hon själv går iväg för att t.ex. beta. Tackan har alltid lammen nära sig.
- Får samlar fett under huden – getter har sitt fettlager främst i bukhålan. Det gör att getter känns magrare än får även när de båda djurarterna egentligen är lika feta.
- Får har ingen gulkropp i äggstocken under dräktigheten – get har gulkropp. Dräktighet kontrolleras därför på olika sätt hos får och get med den följderna att vissa läkemedel påverkar dräktigheten olika hos djurslagen.

Rent generellt så svarar får och get olika på många läkemedel. Det är viktigt att veta. Som exempel kan nämnas lugnande och smärtstillande medel som i dosering som fungerar utmärkt på får kan vara dödligt för get.

Intelligent?

Och till sist något som alla getägare "vet" - Getter är intelligentare än får. Anekdoten säger att en Schweizisk regeringschef en gång ska ha yttrat: "De ungdomar som vallade getter blev intelligentare än de som vallade får".

